

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 11 oktober 2016

Mål nr

B 1432-16

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. Sekretess A

Ombud och målsägandebiträde: Advokat WK

KLAGANDE OCH MOTPART

AH

Ombud och offentlig försvarare: Advokat SB

SAKEN

Våldtäkt m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2016-02-26 i mål B 1051-16

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut i ansvarsdelen på det sättet att domstolen dömer AH för grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken och bestämmer fängelsestraffets längd till 5 år.

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut också i skadeståndsdelen och fastställer tingsrättens domslut.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

SB ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av AH med 20 258 kr. Av beloppet avser 16 207 kr arbete och 4 051 kr mervärdesskatt.

WK ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt målsäganden med 31 421 kr. Av beloppet avser 25 137 kr arbete och 6 284 kr mervärdesskatt.

Kostnaderna för försvararen och målsägandebiträdet ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska döma AH för grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken till ett längre fängelsestraff.

Målsäganden har biträtt åtalet och yrkat att Högsta domstolen ska förplikta AH att till henne betala det i tingsrätten yrkade skadeståndet.

AH har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom från ansvar för våldtäkt och befria honom från skyldigheten att betala skadestånd. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen ska fastställa hovrättens dom beträffande rubricering av gärningen samt sänka fängelsestraffets längd och kränkingsersättningen.

Parterna har bestritt varandras ändringsyrkanden.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 4.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. I enlighet med hovrättens dom ska AH dömas för narkotikasmuggling och narkotikabrott bestående i att han från Sverige till Norge fört 303 gram metamfetamin och därefter innehaft narkotikan i Norge.

2. När det gäller åtalet för grov våldtäkt har såväl tingsrätten som hovrätten funnit att målsägandens uppgifter stöds av den övriga utredningen och därför ska läggas till grund för bedömningen av åtalet mot AH.

3. Av målsägandens berättelse, så som den har åberopats i Högsta domstolen, framgår sammanfattningsvis följande. Målsäganden har befunnit sig i en personbil tillsammans med AH och en annan man. Målsäganden har, påverkad av alkohol och narkotika, varit i ett sömndrucket tillstånd, stundvis handlingsförlamad och kroppsligt utslagen. När såväl AH som den andre mannen har befunnit sig i bilen har de båda två genomfört sexuella handlingar med målsäganden. AH har bl.a. slickat målsäganden i underlivet. Den andre mannen har fört in sina fingrar i hennes underliv och sedan stoppat dem i hennes mun. AH har därefter, i passagerarsätet, genomfört ett vaginalt samlag med målsäganden, medan den andre mannen har befunnit sig utanför bilen. Efter samlaget har AH och den andre mannen tillsammans dragit och lyft målsäganden från passagerarsätet till baksätet. Den andre mannen har där genomfört ett vaginalt samlag med målsäganden. AH har då befunnit sig utanför bilen.

4. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit styrkt beträffande gärningarna.

5. Tingsrätten och hovrätten har funnit att AH har gjort sig skyldig till våldtäkt. Tingsrätten har bedömt brottet som grov våldtäkt, medan hovrätten har ansett att det var våldtäkt av normalgraden.

Hur ska gärningarna bedömas rättsligt?

6. Ansvar för våldtäkt regleras i 6 kap. 1 § brottsbalken. Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år (första stycket). För våldtäkt döms också den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation (andra stycket).

7. Det tillstånd målsäganden har befunnit sig i har utgjort en särskilt utsatt situation. AH har otillbörligt utnyttjat det och har med målsäganden genomfört såväl samlag som sexuella handlingar som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförliga med samlag. De gärningar AH har gjort sig skyldig till ska således bedömas som våldtäkt enligt 6 kap. 1 § andra stycket brottsbalken.

Är brottet att anse som grovt?

8. Om en våldtäkt är att bedöma som grov döms enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år.

Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas, om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en har förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Lagstiftaren har framhållit att dessa omständigheter bara är avsedda som exempel på sådana omständigheter som bör ingå i en samlad bedömning av om gärningens svårhet totalt sett motiverar att brottet bedöms som grovt (se prop. 2004/05:45 s. 139 f.).

9. I motiven till lagstiftningen anges att en våldtäkt som regel ska bedömas som grov dels när offret sammantaget har utsatts för flera övergrepp som har utförts av flera personer var för sig och i en följd, dels när fler än en person samtidigt har deltagit i övergreppet. Sådana gärningar har ansetts regelmässigt skapa en känsla av total hjälplöshet hos offret och på ett ytterst starkt sätt kränka offrets integritet. Det uppställs inte något krav på att alla ska kunna dömas som gärningsmän, utan även den som på annat sätt aktivt har deltagit i övergreppet omfattas. Fall där offret har utsatts för flera övergrepp, men endast ett av övergreppen bestått i samlag eller en därmed jämförlig sexuell handling, ska normalt föranleda att den som har genomfört samlaget eller den därmed jämförliga sexuella handlingen ska dömas för grov våldtäkt. En förutsättning är dock att hans eller hennes uppsåt omfattade det förhållandet att det var flera som förgrep sig på offret. (Se a. prop. s. 56 och 139.)

10. AH och den andre mannen har utsatt målsäganden för flera övergrepp. I vissa delar har AH och den andre mannen tagit en gemensam del i händelseförloppet. I andra delar har de genomfört övergreppen var för sig, men i en följd. Både AH och den andre mannen har hela tiden befunnit sig i händelsernas omedelbara närhet. Genom att fler än en person på detta sätt har förgripit sig på målsäganden och med hänsyn till omständigheterna i övrigt ska AH – som handlat uppsåtligt – dömas för grov våldtäkt.

Påföljd

11. Straffvärdet för den grova våldtäkt som AH har gjort sig skyldig till motsvarar, med tillämpning av 29 kap. 1 § andra stycket andra meningen brottsbalken, fängelse i fyra år och åtta månader. AH ska därutöver dömas för narkotikabrott. Det samlade straffvärdet för brottsligheten motsvarar fängelse i fem år. Det har inte framkommit några omständigheter som ger anledning att vid straffmätningen avvika från vad som följer av straffvärdebedömningen. Straffet ska alltså bestämmas till fängelse i fem år.

Skadestånd

Högsta domstolen delar tingsrättens bedömning i fråga om kränkingsersättning.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Johnny Herre, Lars Edlund, Stefan Johansson (referent) och Mari Heidenborg
Föredragande justitiesekreterare: Ylva Meyer